

1 Mayıs 2018 günüm zamanda bir yolculukla geçti. Çocukluğuma gittim. Oradan gençliğime. Zaman, göz açıp kapayıncaya kadar akıp geçti. Fark etmeden bugüne gelmişim de geçmişim bile geleceğe.

Zenginlik, eskiden mekanda bulunan topraktı, değerli madendi, görülürdü. 200 yıl içinde zamanla gerçekleşen süreç olarak sermaye almaya başladı mekanda olanların yerini. Zaman yolculuğuma zenginliğin ağırlığının mekandaki yer ve nesnelere zamanla olan süreçlere geçişi eşlik etti.

Sanayi, mekanda olanlardan zamanla olanlara geçişte bir ara aşamaydı. Fabrika, sermayenin görülür haliydi sanki. Bu haliyle mekandaki zenginlik gibiydi. Ama görünen haliyle fabrikanın değeri, hurda değeridir, sermaye olarak değerinin yanında bir hiçtir. Onu değerli kılan, o an orada görülmeyen süreçlerdir. Topraktan farklı olarak üretilmiş olmalarına karşın diğer üretim araçları da toprak gibi örtük ya da açık biçimde kiralanırlar. Sermaye aslen mali sermayedir, hiç görülmez hep anlaşılır.

Sanayi marjinalize olurken sermayenin saf biçimiyle mali sermaye olduğu açıklık kazanıyor. Zaman mekanda, mekanda zamanla gerçeklik kazanır. Zenginlik için de her an zamanla olanlardan mekanda olanlara, mekanda olanlardan zamanla olanlara geçiş, gerçekliğinin dayanağıdır; bu da mülkiyet üzerinden olur. Eskiden mülkiyetin mekanda olan dayanağı belirleyiciyken artık zamanla olması mekanda olanlarla bağıni iyice silikleştiriyor.

Mali sermaye doğal olmayan kuralların geçerliliğine bağlıdır. Bu kuralların doğal zorunluluğa -hiç değilse yaklaşık olarak- özdeş zorunluluğu, ancak devlet gücüyle sağlanır. Mekanda olan zenginlikten zamanla olan zenginliğe geçiş olarak sanayi toplumunun gelişiminde devlet gereksinimi, bir yandan ulusçuluk diğer yandan da ulusçuluğa bağlı olarak emperyalizme yol açtı. Şimdi sermaye, mali sermaye olarak saflaşırken devlet gereksinimini hala taşır ve bu haliyle ulus kaçınılmazdır; ancak emperyalizm ve ulusçuluk sırtta kamburdur. Emperyalizm sonrasında, sermayeciliğin küreselcilik aşamasında ulusçu olmayan uluslara gereksinim vardır.

Küreselcilik aşamasında emperyalist paylaşım savaşları birer fantazi olmanın ötesine geçemez. Bu aşamaya henüz tam olarak geçebilmiş değiliz. Emperyalizm bir süre daha ayak sürüyecek gibi gözüküyor ama hep zayıflayarak. Emperyalizm sonrasında yaygın, örgütlü çatışmaların sermayecilik sürdüğünce ortadan kalkmayacağı açıktır. Uluslar açısından bakıldığında gittikçe absürtleşen, mali sermayenin işleyişi bakımından anlamlı, teknolojik olarak nitelenebilecek çatışmaların yaygın ve yoğun biçimde olacağını bekleyebiliriz.

Emperyalizmin sonrasına benzer biçimde sanayi sonrası toplumda sermaye süreçlerinin işleyişi değişecektir. Ücretli çalışma, sermaye tilkisinin dönüp dolaşıp geleceği kürkçü dükkanı olsa da artı değerın soğurulmasının temel biçimi üretim araçlarının mülkiyetine değil, mali sermayeyle bütünleşmiş küresel tanıtım ve dağıtım ağlarının denetimi ve yerel etkinliklerin doğrudan mali sermayeyle kuşatılması biçiminde olacağı beklenebilir.

Günümüzde ne sermayecilik emperyalizmden arınmıştır ne de sanayi, sermayeciliğin ayak bağı olmaktan çıkmıştır. Dünya çapında sınıflı toplumlarda her köklü dönüşüm sürecince olduğu üzere şimdi her konuda bir melezlik bulunuyor. Ama bu melezlik durumunda giden, gün geçtikçe soluklaşıyor; gelen, belirginleşiyor.

1 Mayıs 2018 günü zamanda bir yolculuk yaparken tüm bu söylediklerimin birer kuram, birer zihin jimnastiği olmadığını, an be an yaşadığımı tüm açıklığıyla gördüm.

* * *

Böylesi bir devlet müdahalesini gerektirecek düzeyde örgütlü bir iç çatışma olmamasına karşın sıradan insanın günlük yaşamındaki olanakları duyarsız biçimde kısıtlayacak müdahaleler, günlük yaşamın her tarafında hissediliyor. Jiletle bir insanın bedeninde yaralar açar gibi günlük yaşam, devletin faili olarak yorumlanabileceği biçimde jiletleniyor. Bir o kompresörde bir bu kompresörde sıkıştırıldıkça sıkıştırılıyor. Bu koşullarda 1 Mayıs'ta Avrupa yakasından Maltepe'ye giderken sorunlar çıkar diye bir gün önce Suadiye'ye annemin kaldığı evimize gitmenin daha uygun olacağını düşündüm. 1 Mayıs yolculuğum bir gün önceden akşam üstü başladı.

Akşam, eve kardeşim de geldi, eski günlerdeki gibi. Çok yorgundu. Yorgun olunca konuşursa garip biçimde televizyon stüdyosunda konuşur gibi konuşmaya başlıyor. 1988-1989 yıllarında profesyonel olarak bir araştırma şirketinde çalışıyordum. Bu dairenin cameranın kapatılmış balkonuna bir bilgisayar kurmuştum; akşamları, hafta sonları orada çalışırdım. Kendimi kaptırdığımda uykusuz aralıksız iki gün kadar çalıştığım olurdu. Ben gidince kardeşim devralmış geceli gündüzlü çalışmayı. Araştırma sektörü daha yeni yeni doğuyordu o zamanlar. Sektör büyüyüp gelişirken kardeşim hep içindeydi. Bu daire, az çilesini çekmedi, çocukluğu bir problem, ergenliği bir problem, yetişkinliği ayrı bir problem olan o sektörün. Biz, daha önce hiç olmayan, hayal bile edilemeyecek işlerin doğuşunda ve gelişiminde bulunduk.

Ertesi gün kalktığımda 1 Mayıs sabahıydı. Biraz sonra sabah sabah karşıdan çalışma sesleri geldi. Karşıdaki apartman bizimkinden çok sonraları yapıldı, manzaramızı kapadı. Kaç yıldır, kentsel dönüşüm kapsamında boşalmıştı, yıkılmasını bekliyorduk. Sonunda ihtilaflar çözüldü herhalde yıktılar ve kısa sürede yerine daha yükseğinin iskeleti çıktı. Şimdi daireler yapılıyor. 1 Mayıs sabahı ve işçiler çalışıyor. Hepimizin utanması gerekir.

1 Mayıs 2018

Kayasultan Sokak, 1 Mayıs 2018

Enseyi karartmamak gerek, ne de olsa 1 Mayıs. Erken çıktık yola, üç sokak aşağıda çocukluğumun geçtiği sokak var. Sokağın girişinde şöyle bir bakayım dedim. Bir bina kalmış çocukluğumdan. Bizim apartmanın yerini ararken bulamadım. Sonra olası binalardan birinin önünde durduk. Kiralık ev arıyormuş gibi bir havamız varmış, sonradan öğrendim. Neyse bina daha yeni yapılmış. Altındaki dükkanın camekanında emlakçı bir kadının resmiyle telefonu asılı duruyordu. Girip soracaktım ki ne göreyim dersiniz, çocukluk arkadaşım oturuyor içeride. Adını söyledim, nasılsın diye sordum. Önce tanımadı, sonra tanışmışlığın rahatlığı on yıllar öncesinden kaldığı yerden geliverdi. Çayını içtik. Çıkıp yola koyulduğumuzda ben burada hiç var oldum mu diye takıldı aklıma. Belleğimin yükü ağırlaştı. Varlığımın bir bölümünün izi silinmişti resmen.

Binanın yapımında uzmanlaşmış bir sürü ekip çalışır. Bunlar nasıl oluştu? Kimi eski binayı yıkacak, kimi temel atacak, kimi strüktürü oluşturacak, kimi duvarları örecek, kimi tesisatı kuracak, vs. Bunların herbiri birkaç ay çalışıp işini bitirecek, sonra başka bir binaya. Nereye kadar gidecek bu? Bizim eski apartman kadar bile yok bu işlerin ömrü, sonunda küçük bir bölümü bakım ve onarım, daha küçük bir bölümü getirisi düşüp iyice azalmış yeni yapım için kalsa da büyük bölümü gereksizleşecek. Bir yandan da, bunlar nasıl yaşıyorlar? Yıllarca karşılığını almadan yapılıp duracak bina, burada çalışanlar geçimlerini nasıl sağlar, buradan çıkıp bir yerlere kiraya gidenler kiralalarını nasıl öder? Tüm yanıtlar mali sermayededir. Kentsel dönüşüm, bir bütün olarak insanların gönencine bakıldığında gereksiz masraftır. Mali sermayenin işleyişi için yararlıdır ancak. İnsani ve toplumsal bakımdan çarpık, zararlı, mali sermaye bakımından düzgünleştirici ve yararlıdır, o da bir süreliğine.

Alana kortejlerin toplanma saatinde yaklaştık. Rengarenkti kortejler. Canlıydı. Açık talepleri vardı; sloganlarla dile geliyor, pankartlarında resmediliyor, yazılıyorlardı. Hamaset yoktu, her taraftan bilinç ve istenç fişkıyordu. Kortejlerin üçte ikisini görmemiz bir saatten fazla süre aldı. Alanın girişine geldiğimizde, kortejlerin alana girişi de başlamıştı. Bir de “Yaşasın” diye haykırmaya gerek yoktu, 1 Mayıs yaşanıyor.

1 Mayıs yaşıyor muydu, yaşanıyor muydu hakikaten? Daha önceleri bir zamanlar bir kol Eminönü'nden gelirdi, bir kol Beşiktaş Barboros Bulvarı'ndan, bir kol Şişli'den ve bir diğeri Saraçhane'den. Bizzat tanığım. Gösterilerle akıp Taksim'e doğru yürünürdü. İstanbul, çalışanlarını görürdü. Hallerini hatırlarını öğrenirdi. Şimdi ise yürüyüş için kimsenin göremeyeceği bir yere, kısa bir yola sıkıştırılmışlardı. Çalışan sınıf kendisinin selfisini çekiyordu, yalnızca kendi başına.

Akın akın gelenler tek bir noktadan alınıyordu alana. Polis üst baş arıyordu. Arada bir abukluklar olsa da, tavırları seviyeli ve sakindi. Biri benden çakmağı aldı. Bulduğundan değil, sigarayı fark edince, bunda muhakkak çakmak vardır diye düşündü herhalde. İki tane vardı, birini verdim. Olmasa da olurdu. Piyango bana çıkmıştı. İçeride bir sürü sigara içen vardı. Ne alakası var bunların 1 Mayıs'la. Evet, konu bir an için bile olsa 1 Mayıs'tan sapsın da nasıl saparsa sapsın. Katılım yoğundu girişin tek noktadan yapılması, girişleri yavaşlattı. Programın başlama saatinden iki saat sonra bile girişler sürüyordu.

Platform, 1 Mayıs 2018

Mitingin yapıldığı alan tamamen beton kaplı, arkasında bir o kadarlık çimli toprak bir alan var. Çimli alanın yanında Marmara'ya kadar uzanan, bankların da bulunduğu geniş bir bölüm var. Mesire, piknik alanı daha çok. Beton alanda yakıcı güneş ışıklarından koruyacak hiç gölge olmadığı gibi, zeminden yukarıya ısı yayılıyor. Ayakta dursan yorucu, hoplasan zıplasan sert ve durdurucu. Beton alanın bir ucunda platform var. Yüksekte. Ses düzeni, platformdan yapılan sesi her yere yayıyor. Durmaksızın yayın var. Slogan atanlar, kendileri bile zor duyuyor. Binlerce kişi bağırrsa üç dört adım ötede bile bir uğultu gibi geliyor ancak insana. Ne dendiğini bilmesen, anlayamazsın. Halbuki sloganlar çok canlı, talepler net. Pankartlar zaten, platformun iki yanındaki büyük ekranlarda görülmüyor; bir de ikide bir

pankartları indirin diye anons yapıyor.

Alanda gezip bir bir değişik grupların arasına girip çıktığında ne kadar çok çeşitlilik olduğunu görüyorsun. Platformdan yapılan konuşmalarda, iki partinin siyasetleri dile geliyor. Biri geleneksel bir partimiz, diğeri kimlik siyaseti yapan bir partimiz.

Milletvekillerinin adları, belediye başkanlarının, il, ilçe başkanlarının adları anlaşılır bir biçimde duyuruluyor. Çalışan sınıfın sorunları, hiç ifade edilmiyor desem yalan olur ama üstün körü geçirildiğini rahatlıkla söyleyebilirim. Sosyalist bir sınıf perspektifi hiç bir konuşmada yok. Varsa yoksa önümüzdeki seçimlerde ne olacak.

Çimenlik, 1 Mayıs 2018

İki tiyatrocumuz, şiirler okuyor. Koro marşlar, şarkılar söylüyor. Ama ne önceki konuşmalarla, ne sonraki konuşmalarla bağlanıyor. Eklektik bir biçimde üstüste konmuş gibi. Alandaki kitleyi birleştiremiyor. Zaten bazıları disiplini bozup öne doğru yığılmışlar rock konserlerinde olduğu gibi; alkışlıyorlar şiir bitince. Alandaki yerleri boşalmış. Yukarıdan resmi çekilse yer yer kellikler gözükür. Zaten belki de alanda yerini almışlardan daha fazlası arkadaki çimlik alanda piknik yapar gibi yayılmışlar ya da biraz gölge buldukları, oturabildikleri denize uzanan tarafta. Alanın iki yanına, köşelere gelecek kortejler daha alana girememişler bile. Olsun tiyatrocularımız da korumuz da -ironi olsun diye söylemiyorum, gerçekten- bir harika.

Alan canlı, insanlar dirençli ve heyecanlı ama birbirlerinin heyecanını hissedemiyorlar. Sanki bir konser prodüksiyonu gibi düzenlenmiş. Alan platforma yansımıyor. Alan kendi kendini hissedemiyor. Disiplinli ve kalabalık iki grup haricinde -ki birbirlerinden taze ayrıldılar ve biri çok geç giriş yapabildi- çalışan sınıfın örgütlü gücünü alanda kurma ve gösterme isteği hissedilmiyor. Prodüksiyon sanki “aman örgütlü güç gözükmesin” kaygısıyla yapılmış gibi.

* * *

21. yüzyılda artı değerın soğurulma aracı olarak üretim araçları üzerindeki mülkiyetin önemi azalırken küresel dağıtım ve tanıtım kanallarının ve mali süreçlerin denetimi bu işlevi ağırlıklı olarak yüklenecék gibi gözüküyor. Şimdiden görülebildiği kadarıyla yaşama ve çalışma, sanayi döneminden farklı olarak tek biçimli olmaktan iyice çıkıp esnek, dağınık ve akışkan olacaktır. Bu koşullarda çalışan sınıf yalnızca üretime dayalı örgütlenmeye bel bağlayamaz, hem üretimde hem tüketimde halka halka halkalanan ağlarla birlikler oluşturmanın yolunu bulacaktır. Tek tek ürünler ya da sektörler için örgütlenen sendikaların ve kooperatiflerin yerini, büyük ölçüde çok ürünlü kamusal üretim ve tüketim birliklerinin ve siyasal örgütlenmelerin alacağını bekleyebiliriz. Zaten gelişmeler bu doğrultuda sürüyor.

1 Mayıs, sanayi toplumunda çalışan sınıfın tek tek çatışmalarla sınıf mücadelesinin ötesine

geçip siyasal mücadele vermelerini sağlayacak biçimde birlikten gelen gücünü göstermelerini sağladı. Uluslararası eş zamanlılığı, emperyalizm çağında çalışan sınıfın uluslararası birliğinin gücünü göstererek ulusçu saldırganlığı zayıflattı. 1 Mayıs alanları seyreltiğinde hem sömürü hem de emperyalizm azıttı.

21.yüzyılın başında sanayi toplumundan sanayi sonrası topluma, emperyalizmden küreselleşmeye geçiyoruz. Facebook'un kullanıcı bilgilerinin sömürülmesine olanak tanıdığından ortaya çıkmasından sonra olanlar, 21. yüzyılda sermayeciliğin tanıtım, dağıtım ve finans devlerinin bir anda çökebileceğine işaret ediyor. En gelişmiş ülkelerdeki eyalet parlamentolarının işgalinden ulusal çapta sokak hareketlerine kadar uzanan değişik biçimler alan siyasal mücadelelerin, küresel sermayeye karşı ulusal direnişin biçimleri hakkında fikirler veriyor.

Çalışan sınıfın gücü, hem tüketim hem üretim hem de finans bakımından birlikte senkronize hareket edebildiğini gösterebildiğince ortaya çıkacak. Sokaklarda caddelerde birlikte yürüyerek, alanlarda bir araya gelerek, ağlarda taleplerini paylaşarak uluslararası çalışan sınıfın birlikte senkronize hareketinin her yıl gösterileceği bir uğrak olarak 1 Mayıs'ın önemi artıyor.

Toplumsal enerjiyi har vurup harman savurarak tüketen milliyetçilik ve dincilik nasıl sosyalistliği ikame etmek için taklit eden siyasal hareketlerse katılanların kalabalık içinde etkisizleştirildiği prodüksiyonlar da katılanların sesini yükselttiği mitinglerin ikamesidir. Türkiye'de sosyalistlik sistematik olarak yok edilmeye çalışıldığı gibi, mitingler de prodüksiyonlaştırılarak boğulmaya çalışılıyor. Kimseye faydası yoktur. Sosyalizm gelir mi gelmez mi o yalnızca çalışan sınıfın davranışına değil burjuvaların beceriksizliğine de bağlı ama sosyalistlik ve mitingler, -özellikle sermaye ilişkilerinde köklü dönüşümlerin olduğu yenilik dönemlerinde- her türlü toplumsal değer ve gelişimin gereksinim duyduğu enerji kaynağıdır ve enerji kaynağı olmayı sürdürecektir.

* * *

Dedim ya 1 Mayıs 2018'de yalnızca yürümedim, geçmişten geleceğe bir yolculukta buldum kendimi.

* * *

Not: Ülkemin gönencinin nasıl kaçtığını ve nasıl bu sorunlardan çıkılabileceğini didik didik edip son kitabımı yazdım. Yazması benden alıp okuması sizden.

Ülkemin Kaçan Gönenci

Yayınevi sayfası: <https://www.yazilama.com/kitap/ulkemin-kacan-gonenci/>

Facebook: <https://www.facebook.com/ulkeminkacangonenci>

twitter: <https://twitter.com/hashtag/ÜlkeminKaçanGönenci>

